

Regeringskansliet, Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.hc@regeringskansliet.se

Yttrande över SOU 2025:48 Stärkt pandemiberedskap

Er beteckning: S2025/00922

Länsstyrelsens ställningstagande

Länsstyrelsen Västernorrland bedömer att utredningen är väl underbyggd och tillstyrker utredningens förslag.

Länsstyrelsen bedömer att förslagen stärker beredskapen inför framtida pandemier.

Länsstyrelsen har dock ett antal kommentarer som redogörs för nedan.

Länsstyrelsens synpunkter

Jämställdhet, jämlikhet, folkhälsa och barnets bästa

En lärdom från covid-19 pandemin var att olika grupper i samhället drabbas på olika sätt och olika hårt av en kris. En pandemi drabbar inte individer jämlikt. För att säkra allas tillgång till lika rättigheter och möjligheter vill länsstyrelsen därför särskilt framhålla betydelsen av att relevanta aktörer arbetar aktivt med behovsanpassad kommunikation och information så att smittskyddsåtgärderna når ut till alla människor i befolkningen. Detta med utgångspunkt i människors olika livsvillkor och förutsättningar att följa eventuella rekommendationer eller riktlinjer av myndigheter.

Länsstyrelsen vill i sammanhanget även understryka att reglering av samhällsinriktade smittskyddsåtgärder ska utformas enhetligt och förutsägbart och de bör vara proportionerliga. Ur ett folkhälso- såväl som jämlikhetsperspektiv kan det finnas behov av att göra avvägningar mellan att motverka smittspridning och att begränsa pandemins påverkan på bestämningsfaktorer för en god och jämlik

hälsa, det vill säga den nationella folkhälsopolitikens målområden. Länsstyrelsen delar utredningens förslag om att konsekvensanalyser genomförs och vill understryka vikten av att dessa innefattar såväl jämlikhet som jämställdhet.

Länsstyrelsen delar även utredningens förslag om att principen om barnets bästa bör vara bärande för samhällsinriktade smittskyddsåtgärder som berör barn och att alla aktörer kontinuerligt bör genomföra barnrättsliga analyser inför beslut och åtgärder som vidtas med stöd av den föreslagna lagen. Länsstyrelsen ser gärna att fler verktyg för bedömningar för barnets bästa, jämlikhet och jämställdhet tas fram, till stöd för verksamheter som ställer om vid en pandemi.

Tillsynsuppdraget

Samordning

Länsstyrelsen anser att det är viktigt med samordning mellan länsstyrelserna, Polisen, Regionen och smittskyddsläkare, kommuner samt med Folkhälsomyndigheten.

Länsstyrelsen vill särskilt lyfta fram vikten av en fungerande dialog mellan länsstyrelserna och Polisen. Länsstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att det finns en risk att tillsyn över allmänna sammankomster och offentliga tillställningar uppfattas som en dubbel tillsyn som kan leda till gränsdragningssvårigheter. Länsstyrelsen ser därför även ett behov av att det tas fram föreskrifter som hanterar denna problematik.

Länsstyrelsen håller med om att det är bra med en samordnade länsstyrelse. Samsyn och gemensamma beslutsmallar, rutiner m.m. gör oss effektiva och enhetliga över landet, precis som utredningen beskriver. Samordningen är en viktig del för att uppfylla lagens syfte.

Som utredningen säger så är det viktigt att både Folkhälsomyndigheten och samordningsansvarig länsstyrelse får påbörja sitt arbete så snart som möjligt för att rutiner och processer ska bli klara, helst i samband med när lagen träder i kraft.

Flexibilitet

Utredningen pratar om en flexibilitet och en frivillighet. Länsstyrelsen håller med om att det är viktigt att lagen anpassas

efter epidemiologiska läget och till förutsättningarna att begränsa smittspridning i olika verksamheter och över tid. Även föreskrifterna ska eftersträva enkel förståelse för verksamhetsutövarna och enskilda samt att de ska vara lätta att tillämpa för tillsynsmyndigheten. Länsstyrelsen ser att det är en balansgång i hur detaljerade föreskrifterna ska vara. För lite detaljer kan leda till en väldigt stor variation i bedömningar. Då är det viktigt med vägledning.

Samtidigt så ska det finnas en flexibilitet och en anpassning till verksamhetens förutsättningar och det tycker vi framgår av utredningen och framtagna lagstiftning.

Synpunkter på lagförslag

Nedan kommenteras några valda delar av förslaget på *Lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder*. Angivna kapitel är lagens kapitel;

3 kap. Allmänna utgångspunkter

Det är tydligt i utredningen att man eftersträvar en lagstiftning som syftar till proportionerliga åtgärder, vetenskap, erfarenheter, hänsyn till människors lika värde och integritet och barnens bästa. I 3 kap. framgår hur åtgärder i samband med t.ex. en pandemi ska förhålla sig till dessa utgångspunkter. Länsstyrelsen anser att utgångspunkterna är väl utredda.

4 kap. Skyldighet att motverka smittspridning

Här framgår det tydligt vad verksamheter, allmänna sammankomster eller offentliga tillställningar har för skyldigheter för att motverka smittspridning. Länsstyrelsen håller med utredarna om att det är viktigt att arbetet med att minska smittspridningen först och främst bygger på eget ansvar och egna bedömningar av lämpliga åtgärder. Det är trots allt oftast den som bedriver verksamheten som har den bästa kunskapen om sin verksamhet. Som stöd till verksamheterna så är det viktigt att det finns framtagna föreskrifter och vägledningar. Även vägledning kring dokumentation är viktig.

I kapitlet framgår också att var och en har ett ansvar. Inte bara de som håller i en allmän sammankomst utan också den som deltar på

en sammankomst eller t.ex. handlar på affären. Länsstyrelsen tycker det är bra att lagstiftningen lyfter den enskildes ansvar.

5 kap. Bemyndigande att meddela föreskrifter om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder

I detta kapitel anges olika krav på skyddsåtgärder som kan föreskrivas. Punkt 4 lyder; *andra åtgärder för att motverka smittspridning*. När den myndighet som regeringen bestämmer tar fram föreskrifter behöver det vara tydligt eller finnas vägledning kring vad andra åtgärder för att motverka smittspridning är. Annars riskerar det att bli stora skillnader i bedömningar hos tillsynsmyndigheterna.

Det är bra att utredningen i 5 kap. 5 § tydliggjort att även den som upplåter en lokal, ett område eller ett utrymme har ansvar att vidta smittskyddsåtgärder. I författningskommentarerna på sida 1129–1130 Volym 2 så exemplifierar utredningen t.ex. vad en sammankomst är och vad yrkesmässig har för innebörd. Dessa exempel är viktiga att ta med eller utgå ifrån när vägledning tas fram.

Regeringen får enligt föreslagen lagstiftning föreskriva att den som omfattas av 5 kap 5 eller 6 §§ ska anmäla sådana tillställningar och privata sammankomster till länsstyrelsen. Genom en anmälan får myndigheterna, i detta fall länsstyrelsen kännedom om planerad verksamhet och då även möjlighet till att bedöma och kontrollera att tillställningarna och sammankomsterna uppfyller de krav som finns i lagstiftningen. Här vill länsstyrelsen trycka på vikten av att det finns vägledning kring hur bedömningar ska genomföras och att det finns enkla sätt att anmäla detta. Förslagsvis genom framtagande av e-tjänst.

Kap 7. Beslut om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder i enskilda fall.

Länsstyrelsen får enligt detta kapitel i enskilda fall besluta om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder. Länsstyrelsen anser att det är bra att denna möjlighet finns för de fall en viss verksamhet, sammankomst eller tillställning inte följer bestämmelserna eller inte vidtar de åtgärder som bedöms krävas. Likt tidigare kommentarer så är vägledning och samordning en nyckel i ett effektivt och enhetligt tillsynsarbete.

Ett stöd i bedömningen är enligt 7 kap. 2 § att länsstyrelsen kan samråda med smittskyddsläkaren. Det kan i vissa fall vara svårt för

länsstyrelsen att vid enskilda fall göra en bedömning om föreläggande om åtgärd eller förbud krävs eller är proportionerlig för en enskild verksamhet, sammankomst eller tillställning. Det är därför bra att möjligheten finns till samråd med smittskyddsläkare i det enskilda fallet.

Kap 8. Tillsyn och efterlevnad av åtgärderna

I författningskommentarerna till detta kapitel säger utredarna bland annat att länsstyrelsen i första hand ska söka rättelse genom att ansvarig juridisk person gör detta frivilligt efter uppmaning. För de fall detta inte hjälper kan länsstyrelsen behöva förelägga. Det är tydligt hos utredarna att man så långt det är möjligt, utan att smittorisker risker att bli för stor, vill att ansvarig ska vidta åtgärder frivilligt eller efter uppmaningar. Det tycker länsstyrelsen är en bra utgångspunkt och tycker lagförslaget är bra.

Förslaget ger länsstyrelsen möjlighet att begära handräckning. Att begära handräckning av Polismyndigheten är inte heller främmande för länsstyrelsen och det är bra att det i lagstiftningen framgår att detta är möjligt i det enskilda fallet.

Resurser

För att bedriva tillsyn krävs kunskap och/eller erfarenhet. Länsstyrelsen Västernorrland har redan idag svårt att hinna med den planerade- och händelsestyrda tillsynen, med de resurser som finns tillgängliga. En ny pandemi kommer innebära resurser från ordinarie tillsyn eller behov av nyrekrytering. Under covid-19 pandemin fick länsstyrelsen erfara att det var svårt att ta in nya handläggare som jobbat med tillsyn tidigare, vilket tog stora resurser från ordinarie verksamhet.

Det är viktigt med tillräckliga resurser för att kunna utöva tillsyn och samordning. Länsstyrelsen saknar ett förtydligande om tillsynen ska ses som ordinarie verksamhet och därmed ingå i den ordinarie finansieringen eller om uppdraget som helhet är händelsestyrt och därmed finansierat när uppdraget "aktiveras". Länsstyrelsen anser att uppdraget bör ses som ordinarie verksamhet och att det bör tillföras medel för arbetet med beredskapen att utföra tillsynsuppdraget samt för det faktiska tillsynsarbetet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Carin Jämtin med länsjurist Jonathan Wallmon som föredragande. I den slutliga handläggningen har beredskapshandläggare Jessica Rosdahl, miljöhandläggare Therese Edin, länsveterinär Helén Löfblad och utvecklare mänskliga rättigheter Jessica Wiklund deltagit.